

Вітвицька С.С. Технологія підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти // Освітні технології у процесі викладання навчальних дисциплін /За ред. О.А. Дубасенюк: Зб. наук. праць. – Житомир: Житомирський держ. ун-т, 2004. – С. 115-121.

Вітвицька С.С.
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки

Технологія підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти

1. Концептуальні положення.

Процес підготовки магістрів ґрунтується на теорії неперервної освіти, одним із етапів якої є ступенева педагогічна освіта. Реалізація концепції забезпечується приєднанням України до Болонського процесу. Сутність його полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи вищої освіти, що побудована на спільності фундаментальних принципів функціонування, а саме: уведення двоциклого навчання, запровадження кредитної системи, встановлення стандартів транснаціональної освіти; орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат. Знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи.

Основним напрямком підготовки суб'єктів навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи організації навчання є зростання ролі педагогічної та медіаосвітньої підготовки викладача, який повинен проектувати освітнє та навчальне середовище з залученням сучасних інформаційних, комп'ютерних та педагогічних технологій. Педагогічна підготовка магістрів має включати як традиційні методи і форми навчання у вищій школі, так і методи і форми навчання, які є характерними для європейської зони освіти. У зв'язку з цим актуальною потребою стає введення інтегративного курсу з педагогіки вищої школи, синергетичного підходу до організації його змісту, створення модульних програм, у яких міні-модулі легко можна замінити, поповнити, трансформувати, адаптувати.

Модуль нами розглядається не як зміст освіти, а як мікровідображення процесу навчання, другого циклу вищої освіти, що містить цілемотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольний-регулюючий компоненти та діагностично-контролюючий інструментарій щодо оцінки діяльності студентів вищої школи (європейський, національний, регіональний підхід).

Реалізація концепції забезпечується використанням особистісно-діялісного і системного підходів, тобто магістр розглядається як особистість, індивідуальність, суб'єкт власної діяльності, яка є певною системою і сприяє засвоєнню систематичних і системних знань, формуванню умінь творчо застосовувати їх в нестандартних ситуаціях. Позиція магістра є цілісним проявом як внутрішніх сил (мотиви, інтереси, потреби, здібності), так і сучасних моделей побудови педагогічного процесу за європейськими стандартами та інноваційними підходами у вищих навчальних закладах України. Такий рівень педагогічної підготовки має забезпечити широкі можливості соціальної і професійної адаптації фахівців.

2. Цільові орієнтації.

Основа технології педагогічної підготовки магістрів складає уявлення про таксономію цілей, яка забезпечує її гнучку адаптацію до процесу навчання у ВНЗ та закладах нового типу, перехід від державного стандарту до врахування індивідуальних можливостей магістрів. Розробка технології реалізує процес цілеутворення на трьох рівнях: стратегічному, тактичному, оперативному.

Таблиця

Таксономія навчальних цілей у пізнавальній сфері

№ п/п	Категорія цілей	Змістова інтерпретація категорій навчальних цілей
1.	Знання (репродуктивний рівень)	<i>Знають:</i>

		- історичні та соціальні передумови становлення та розвитку педагогічної освіти в Україні; - теоретичні і концептуальні основи педагогічної освіти; - інноваційні технології у ВНЗ; - специфіку організації навчально-виховного процесу у закладах нового типу. <i>Формулюють:</i> - визначення понять „вища освіта”, „педагогічна освіта”, „педагогіка вищої школи”, „педагогічна система”, „дидактика вищої школи”, „педагогічна технологія”, „науково-дослідницька діяльність”. <i>Класифікують:</i> - моделі освіти; - підходи до організації виховного процесу у ВНЗ; - методи навчання; - форми навчання і виховання у ВНЗ. <i>Визначають:</i> - етапи становлення вищої педагогічної освіти в Україні; - етапи розумової діяльності студентів.
2.	Розуміння (репродуктивний рівень)	<i>Розкривають:</i> - передумови виникнення і становлення вищої педагогічної освіти в Україні. <i>Пояснюють:</i> - взаємозалежність соціальних, педагогічних і психологічних чинників педагогічної діяльності викладача ВНЗ; - роль педагогічної діяльності у ВНЗ. <i>Класифікують:</i> - сучасні парадигми виховання у ВНЗ; - напрями наукових досліджень; - способи навчання у ВНЗ.
3.	Застосування (конструктивний рівень)	<i>Демонструють:</i> - на конкретних прикладах застосування окремих технологій форм і методів. <i>Моделюють:</i> - окремі ситуації суб’єкт – суб’єктної взаємодії зі студентами. <i>Конструюють:</i> - моделі педагогічної діяльності у закладах нового типу та вищих навчальних закладах; - інноваційні моделі освіти і виховання.
4.	Аналіз (творчий рівень)	<i>Аналізують:</i> - сучасні педагогічні концепції; - соціально-педагогічні передумови розвитку вищої педагогічної освіти; - власну діяльність, діяльність студентів. <i>Обґрунтовують:</i> - свою педагогічну позицію; - вибір методів навчання і виховання у ВНЗ, закладах нового типу. <i>Застосовують:</i> - нові технології (ігрові, проблемні); - інтерактивні методи; - нетрадиційні форми. <i>Виправляють:</i> - неточності у визначеннях понять; - аргументують власну педагогічну позицію; - моделюють діяльність студентів відповідно до їх здібностей.
5.	Синтез (узагальнюючий рівень)	<i>Визначають:</i> - мету власної наукової діяльності.

		<i>Створюють:</i> -наукові доробки (есе, авторські програми); -програми розвитку студентів, їх нахилів і обдарувань.
6.	Оцінка (узагальнюючий рівень)	<i>Оцінюють:</i> - значення педагогічної підготовки; - педагогічні погляди представлених різних наукових течій; - навчальні програми, посібники і підручники.

На основі таксономії цілей до курсу розробляється ієрархія цілей до кожної теми.

3. Ключові поняття.

Педагогічна діяльність, підготовка до педагогічної діяльності, педагогічна технологія, інноваційна діяльність, науково-дослідницька діяльність.

4. Особливості змісту.

Розроблена технологія забезпечує озброєння майбутніх викладачів та науковців, вчителів спеціалізованих шкіл інноваційного характеру чіткою методологією педагогіки, глибокими знаннями основних категорій педагогіки вищої школи, формами і методами організації навчально-виховного процесу та науково-дослідницької діяльності, шляхами реформування вищої педагогічної освіти.

При визначенні змісту курсу „Педагогіка вищої школи” нами враховувалося, що в умовах жорсткої міжнародної конкуренції за оволодіння технологічними та інтелектуальними ресурсами, що створюють основу розвитку суспільства, традиційного змісту і форм вищої педагогічної освіти недостатньо. Перехід до двоциклової системи, педагогічної освіти передбачає концентрацію матеріалу, спрямованого на продуктивну професійну науково-педагогічну та науково-дослідницьку діяльність, реалізацію програми підвищеного рівня складності, яка під силу найбільш цілеспрямованим і обдарованим студентам. У добір матеріалу ми виходили з того, що магістр має оволодіти не тільки професійними знаннями і практичним досвідом, що необхідні для виконання професійних обов'язків інноваційного характеру, а й зміст педагогіки вищої школи має сприяти розвитку і творчих можливостей особистості, активізації глибинних джерел інтелектуального потенціалу.

5. Особливості методики викладання.

Дослідженнями вчених Н.В. Кузьміною, Н.Ф. Тализіною, С.І. Архангельським, С.У. Гончаренко та ін. Встановлено співвідношення знань, навичок та умінь у професійній підготовці педагога, накреслені шляхи її удосконалення.

Проте глибока професійна підготовка викладача, вчителя будь-якої спеціальності можлива за умови тісного зв'язку фахових дисциплін, методики викладання предметів зі спеціальності з педагогікою в цілому, використанням не тільки конкретних положень з окремих розділів педагогіки, але й її фундаментальних ідей і концепцій з урахуванням специфіки предмету.

Саме ця головна думка визначає спрямованість методики викладання педагогіки вищої школи. Специфікою педагогічних знань, як це відмічалося педагогами минулого і підтверджено дослідженнями і досвідом підготовки вчителів у наш час, полягає у тому, що самі знання не виступають в якості керівництва до дії. Тільки пройшовши перевірку особистим досвідом, перетворившись на переконання вчителя, вони визначають образ його дії. Одним із перших цю особливість підмітив К.Д. Ушинський, який писав, що вихователь ніколи не може бути сліпим виконавцем інструкцій: не зігріте теплотою його власного переконання, вона не буде мати ніякої сили. Ця особливість педагогіки визначає як зміст, так і організацію її вивчення.

Творчий пошук методики викладання нами проводився у таких напрямках:

- здійснення генералізації, інтеграції, збагачення змісту курсу, концентрації уваги майбутніх фахівців на вивченні провідних ідей курсу;
- збагачення змісту фундаментальних категорій педагогіки, методологічних основ;
- формування у майбутніх викладачів і науковців педагогічної спрямованості;
- оволодіння практичними навичками і вміннями застосування знань у нестандартних ситуаціях;
- озброєння сучасними особистісно зорієнтованими технологіями навчання і виховання у ВНЗ;
- організація проблемних ситуацій і самостійного пошуку творчого розв'язання проблем;
- підготовка мікро-виступів, рефератів, проведення мікро-досліджень;
- використання в процесі викладання діалогу, полілогу, ділових ігор;

- залучення магістрів до активної участі в різних видах лекцій (лекція-бесіда, лекція із заздалегідь запланованими помилками, лекція-конференція, проблемна лекція та ін.);
- побудова курсу за модульним принципом та ін.

Реалізація технологічного підходу, на нашу думку, дасть можливість:

1. Створити позитивну мотивацію щодо педагогічної науки і педагогічної діяльності.
2. Більшою мірою реалізувати інтелектуальний потенціал кожного студента.
3. Поліпшити успішність магістрів і підготувати їх до професійної діяльності у вищих педагогічних закладах та закладах нового типу.

6. Впровадження педагогічної технології в освітній процес.

Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка протягом 1999 – 2004 років у процесі викладання курсу „Педагогіка вищої школи” для студентів магістратури. Ця технологія висвітлена в методичному посібнику (С.С. Вітвицька. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.).